INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA TALABALARNI INNOVATSION KOMPETETLIGINI RIVOJLANTIRISHNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI.

Soliyev Eliyor Ravshan o‘g‘li
Namangan davlat universiteti O‘quv uslubiy boshqarmasi
Talabalar amaliyoti bo‘limi boshlig‘i
esoliyev790@gmail.com tel:+998951518002

Anotatsiya: *Integrativ yondashuvlarning mukammalligini tavsiflarkan, Jeyms Uilson (Jorj Vashinton Universiteti professori) zamonaviy pedagogikaning yetakchi va modernizatsiyalashgan unsurlaridan biri deya e’tirof etgan. Ushbu maqolada integrativ yondashuv asosida talabalarni innovatsion kompetetligini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari haqida ma’lumotlar keltirilgan.*

Kalit so‘zlar: *didaktik-pedagogik jarayonlar, integrativ asos, pedagogik mujassamlik, fanlararo integratsiya va amaliy ta'lim, muammoli vaziyatlar va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish, interaktiv ta'lim yondashuvlari, texnologiya va raqamli vositalardan foydalanish, ideologik loyihalashning integrativ qobig'i.*

Аннотация: *Описывая превосходство интегративных подходов, Джеймс Уилсон (профессор Университета Джорджа Вашингтона) признал их одним из ведущих и модернизирующих элементов современной педагогики. В статье представлена информация о дидактических возможностях развития инновационной компетентности учащихся на основе интегративного подхода.*

Ключевые слова: *дидактико-педагогические процессы, интегративная основа, педагогическое воплощение, междисциплинарная интеграция и практическое образование, проблемные ситуации и развитие критического мышления, интерактивные образовательные подходы, использование технологий и цифровых инструментов, интегративная основа идеологического проектирования.*

Abstract: *Describing the excellence of integrative approaches, James Wilson (Professor at George Washington University) recognized them as one of the leading and modernized elements of modern pedagogy. This article presents information on the didactic possibilities of developing students' innovative competences based on an integrative approach.*

Keywords: *didactic-pedagogical processes, integrative framework, pedagogical embodiment, interdisciplinary integration and practical education, problem situations and the development of critical thinking, interactive educational approaches, the use of technology and digital tools, the integrative framework of ideological design.*

KIRISH.

Ta'lim tizimining rivojlanishi, jamiyatning intellektual salohiyatini oshirishga, madaniyat va bilimlarning integratsiyasiga hissa qo'shish maqsadida doimiy ravishda yangi pedagogik yondashuvlarni joriy qilishni talab etadi. Bugungi ta'lim sohasida integrativ yondashuvlar,

ya'ni turli sohalar, bilimlar va metodikalar o'rtasidagi uzviy bog'lanish va o'zaro aloqalarni rivojlantirish g'oyasi, o'quv jarayonining sifatini oshirish, talabalar uchun ko'proq interaktiv va amaliy bilimlarni taqdim etish imkonini beradi. Integrativ yondashuvlar didaktik-pedagogik jarayonning turli jihatlarini o'z ichiga oladi, bunda o'qituvchilar faqatgina bilimlarni o'rgatish bilan cheklanmay, balki talabalarni mustaqil fikrlashga, yangi bilimlarni yaratishga, jamiyatga foydali bo'lishga tayyorlashda katta ahamiyatga ega. Integrativ yondashuvlar – bu o'quv jarayonida turli fanlar va sohalar o'rtasidagi uzviy aloqalar orqali bilish jarayonini yanada samarali va to'liq qilishni ko'zda tutuvchi pedagogik yondashuvlar to'plamidir. Bu yondashuvlarning asosiy maqsadi – o'quvchilarda turli yo'nalishlar va sohalar bo'yicha umumiy tasavvur shakllantirish, bilimlarning aloqadorligini ko'rsatish va yangi bilimlarni faol o'zlashtirishni ta'minlashdir. Integrativ yondashuvlarning didaktik jihatlari, birinchi navbatda, o'quvchilarning bilim olish jarayonini faollashtirish, o'z fikrini ifoda etish va qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirishni o'z ichiga oladi.

MAVZUGA DOIR ADABIYOTLAR.

Xitoyning eng yirik ta'lim tadqiqotchilaridan biri, Li Ming (Li Ming) innovatsion ta'lim metodlarining rivojlanishi bo'yicha qator ilmiy ishlar olib bordi. Uning tadqiqotlari, o'quvchilarning mustaqil o'rganish va innovatsion fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish uchun integrativ metodlarni tatbiq etishning samaradorligini ko'rsatadi. Zhang Wei esa, Xitoyda integrativ ta'limning amaliyotga tatbiq etilishiga qaratilgan ilmiy ishlari bilan mashhur. Tetsuya Kobayashi va Kenji Nakamura kabi yapon olimlari, integrativ ta'limning innovatsion yondashuvlar bilan bog'liqligini ko'rsatgan bir qator ilmiy ishlar yaratdilar. Ularning ilmiy ishlari, o'quvchilarning zamonaviy texnologiyalar bilan ishlash, global muammolarni hal qilish va jamoaviy ishlarni amalga oshirishga tayyorlanishini ta'minlashga qaratilgan. Koreyada integrativ ta'limning metodologik asoslari, o'quvchilarning zamonaviy va innovatsion kompetentliklarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Koreyaning ilg'or pedagogik tadqiqotlari, talabalarni fanlararo bog'lanishlar orqali o'qitish, hamkorlik va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan. Jin-Ho Lee va Min-Soo Kim kabi olimlar, Koreyada o'quvchilarning innovatsion kompetentliklarini rivojlantirish uchun integrativ yondashuvlarni joriy etish bo'yicha qator ilmiy ishlanmalarga ega. Koreyada pedagogik tizimda integrativ yondashuv, ayniqsa, talabalarni raqamli texnologiyalar va global muammolarni hal qilishga tayyorlashda katta ahamiyatga ega.

TADQIQOT METADOLOGIYASI.

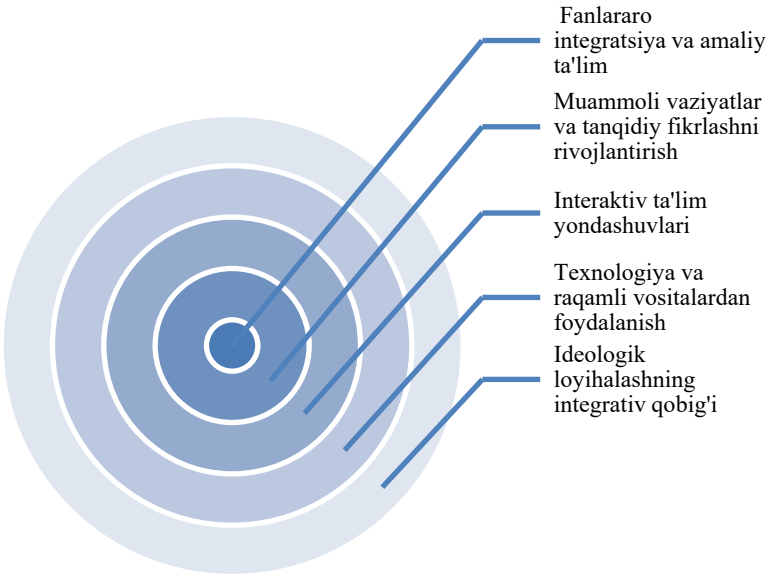
Integrativ ta'limda innovatsion kompetentlikni rivojlantirish, ta'lim jarayonining barcha bosqichlarida o'qituvchilarning metodologik va didaktik usullarni yangilab borishi va o'quvchilarning faolligini oshirishga qaratilgan strategiyalarni ishlab chiqishi orqali amalga oshiriladi. Innovatsion kompetentlikni shakllantirish uchun didaktik imkoniyatlar quyidagi asosiy omillardan iboratdir:

Integrativ ta'limda fanlararo integratsiya asosiy o'rinni egallaydi. Bu usul orqali talabalar turli fanlar o'rtasidagi bog'lanishlarni tushunib, o'zlarining umumiy bilimlarini yaratadilar. Masalan, biologiya, kimyo va ekologiya fanlarini birgalikda o'qitish orqali talabalar atrof-

muhit va uning muammolarini tizimli ravishda anglab, o'z bilimlarini amaliyotda qo'llashga o'rganadilar. Bu esa ularning innovatsion kompetentliklarini rivojlantirishga yordam beradi. O'qituvchi o'quvchilarga faqatgina alohida bilimlarni taqdim etib qolmasdan, balki turli fanlarning o'zaro bog'lanishini ko'rsatish orqali, ular tomonidan o'ziga xos kreativ yondashuvlarning shakllanishini ta'minlaydi.

Integrativ yondashuvda muammoli o'rgatish usuli katta ahamiyatga ega. O'quvchilarga real hayotdagi yoki ilmiy sohalardagi muammolarni tahlil qilish va ularni hal qilish vazifasi berilishi, ularning tanqidiy fikrlash va muammolarni yechish qobiliyatini oshiradi. Muammoli vaziyatlar orqali, o'quvchilar o'z bilimlarini faqatgina o'zlashtiribgina qolmay, balki yangi bilishlar yaratishga, yangi g'oyalarni ilgari surishga va aniq muammolarni hal qilishga intiladi.

Innovatsion kompetentlikni rivojlantirishda interaktiv ta'lim metodlarining ahamiyati beqiyosdir. Interaktiv metodlar, o'quvchilarning o'zaro muloqotini, jamoaviy ishlarni va hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan. Bu metodlar yordamida, talabalar bir-biridan o'rganadi, turli fikrlarni tahlil qiladi va o'zlari uchun eng samarali yondashuvlarni tanlaydilar.

1-rasm. **maqolada integrativ yondashuv asosida talabalarni innovatsion kompetetligini rivojlantirishning didaktik tuzilishi.**

Zamonaviy texnologiyalar va raqamli vositalardan foydalanish, o’quvchilarda innovatsion kompetentlikni rivojlantirishda asosiy vosita sifatida ishlatiladi. Raqamli texnologiyalar yordamida talabalar o’zlarini mustaqil ravishda rivojlantiradilar, o’qituvchi bilan bevosita muloqot qilish imkoniyatiga ega bo’lishadi. Elektron ta’lim platformalari, onlayn darslar, virtual laboratoriyalar va simulyatsiyalar orqali o’quvchilar real dunyo muammolarini tahlil qilish va yechim topishda yangi imkoniyatlarga ega bo’ladilar.

Loyiha asosidagi ta’lim (project-based learning) metodikasi o’quvchilarda innovatsion kompetentlikni rivojlantirishda samarali yondashuvlardan biridir. Ushbu yondashuvda, talabalar aniq bir loyiha ustida ishlashadi va ushbu loyiha orqali o’z bilimlarini amaliyotga tadbiq etadilar.

TAHLIL VA NATIJALAR.

2018-yilda amalga oshirilgan **Eurydice** tahlili, Yevropa mamlakatlarida integrativ yondashuv asosida amalga oshirilgan ta'lim reformalarini o'rganib chiqqan. Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, integrativ yondashuvlarning ta'lim tizimida joriy etilishi, o'quvchilarning ijtimoiy va akademik jihatdan rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatmoqda. Bundan tashqari, Buyuk Britaniyada o'quvchilarga interaktiv va loyiha asosida ta'lim berish metodologiyasi orqali, ularning innovatsion kompetentliklari sezilarli darajada oshdi. **K. Cummings** va **T. Thomas** kabi ilmiy tadqiqotchilar tomonidan amalga oshirilgan tadqiqotlar, integrativ ta'lim metodlarining ta'lim samaradorligini oshirishga qanday hissa qo'shishini ta'kidlashadi. **The Carnegie Foundation** tomonidan 2016-yilda o'tkazilgan tahlil, Amerika universitetlarida integrativ ta'lim yondashuvlarining o'quvchilarni innovatsion fikrlash va amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishdagi samaradorligini ko'rsatdi.

XULOSA.

Butunjahon tahlillari integrativ ta'lim yondashuvining talabalarni innovatsion kompetentligini rivojlantirishdagi ahamiyatini tasdiqladi. Yevropa, Osiyo, Amerika va boshqa mintaqalardagi tajribalar, integrativ yondashuvlarning o'quvchilarni nafaqat bilim olishda, balki ijodiy fikrlash, problemalarni hal qilish va yangi innovatsiyalarni ishlab chiqishda ham muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatmoqda. Bu tahlillar asosida, integrativ yondashuvlarni ta'lim tizimlariga joriy etish, o'quvchilarning zamonaviy ishchi kuchiga tayyorlanishini ta'minlash va ularni global miqyosdagi o'zgarishlarga moslashtirishda eng samarali vosita sifatida xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Kamalova G. Talabalarning kasbiy kompetentliligini integrativ yondashuv asosida rivojlantirish texnologiyasi //MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI JURNALI. – 2023. – T. 1. – №. 1.

2. Ravshano D. M. INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA TALABALARDA KREATIV KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISHNING USLUBIY ASOSLARI //Inter education & global study. – 2024. – №. 5. – C. 89-99.

3. Tursunova S. Innovatsion yondashuv asosida boshlang 'ich sinf o 'quvchilarining og 'zaki nutqini rivojlantirishning asosiy mazmuni //Multidisciplinary Journal of Science and Technology. – 2024. – T. 4. – №. 10. – C. 176-185.

4. Mynbayeva A., Sadvakassova Z., Akshalova B. Pedagogy of the twenty-first century: Innovative teaching methods //New pedagogical challenges in the 21st century. Contributions of research in education. – 2018. – T. 7. – C. 564-578.

5. Pliushch V., Sorokun S. Innovative pedagogical technologies in education system //Revista Tempos e Espaços em Educação. – 2022. – T. 15. – №. 34. – C. e16960-e16960.

6. Herodotou C. et al. Innovative pedagogies of the future: An evidence-based selection //Frontiers in Education. – Frontiers Media SA, 2019. – T. 4. – C. 113.